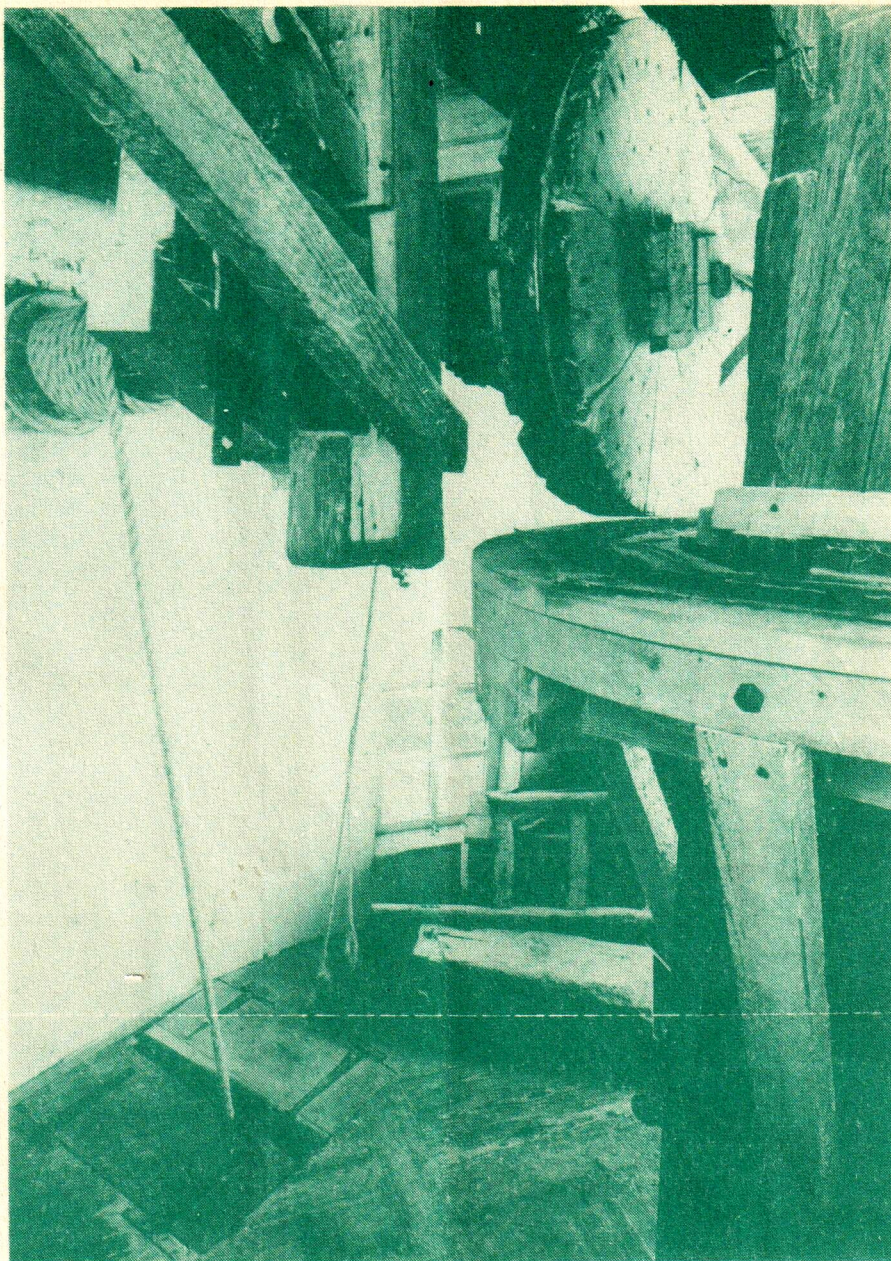

VAN HAREN OEGST

Uitgave Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, Postbus 3086, 3101 BE SCHIEDAM JANUARI/FEBRUARI 1985, Nummer 62. Verschijnt 2-maandelijks

OPLETTEN GEBLAZEN

In dit nummer - het eerste van een nieuw jaar (we hebben 1984 dan toch overleefd! Allemaal nog de beste wensen) - trekken we fel van leer tegen een domme gebeurtenis in de molenwereld. Een groot concern vindt het wel een aardig idee de korenmolens als lokkertje te gebruiken en krijgt dan notabene van een molenaarsorganisatie de kans zijn spelletje te spelen. We zijn er boos om en verdrietig onder.

Beter nieuws uit Groesbeek, waar die kleine bedeesde, vriendelijke man zich telkens weer ontpopt als de grootste durf-al onder de vakgenoten. Wie anders dan Jochijms blijkt het aan te durven op alle vier de

wieken Ten Have-kleppen te laten installeren?

De tarwe-oogst 1984 geeft een bizar beeld. Het langdurig natte weer heeft ervoor gezorgd dat er grote kwaliteitsverschillen zijn. Het wordt dus opletten geblazen en vooral: maak gebruik van ons eigen 'molenlaboratorium' dat is opgesteld bij collega Pijnappel in Oud-Zevenaar. Voorts is er een dubbele ballotage geweest, vierde het Station in Wageningen zijn 75-jarig bestaan en deed zich nóg het een en ander voor, waarmee we dit nummer hebben gevuld. Mogen we de molenaars nog eens wijzen op de mogelijkheid dit blad te gebruiken als hun eigen spreekbuis?

VRIJWILLIGERSGILDE GLIJDT UIT OVER STUNT 'QUAKER OATS'

Maar dát is mooie handel: Hoef je vóór 24 november alleen maar een kaartje in te sturen en krijg je van de Haver-mout-mammoet Quaker Oats helemaal gratis net zoveel pakken zg. CRUESLI (een muesli-produkt) als je maar hebben wilt. Die kun je dan voor een mooie prijs verkopen aan de bezoekers van je molen en het geld mag je besteden voor het onderhoud van je molen. Wie zegt dat er geen naastenliefde meer bestaat?

Waar voltrekt zich dit wonder? In de Nederlandse molenwereld. De genoemde levensmiddelenfabrikant heeft het Gilde van Vrijwillige Molenaars zo naïef bereid getroffen om zich voor zijn karretje te laten spannen. Het Gilde liet een extra editie van zijn Gildebrieven uitgaan en de Cruesli-boer zijn verkoopverhaaltje vertellen. Deed er zelf nog een aanbeveling bij: Dat kunnen we natuurlijk niet voorbij laten gaan en het bestuur hoopt dan ook dat ook veel korenmolenaars van deze gelegenheid gebruik zullen maken..." Iedereen derhalve gelukkig: de molenaar met zijn extra zakcent en Quaker Oats met zijn geslaagde stunt, waardoor het publiek gesuggereerd wordt dat dat muesli-produkt iets te maken heeft met gezonde molenprodukten.

Allerminst blij

Wij van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde zijn echter allerminst blij met dit gebeuren. De Quaker Oats zoiets onderneemt ligt in de lijn der verwachtingen. Maar dat het Gilde, waarmee wij samen aan een vakcursus werken, zo'n kortzichtig voordeeltje verkiest boven heel veel kwalijks dat hieraan kleeft, gaat ons echt mijlener boven de witbestoven pet! Kort en goed is er dit aan de hand. Om het nieuwe produkt Cruesli te promoten wil Quaker Oats zich bedienen van de goodwill van de werkende korenmolens. Daarom moet het spul in korenmolens aan de man gebracht; daarom wordt het publiek verteld dat de mole-

naars meedoen en daarom wordt er een boekje uitgegeven in de levensmiddelenwinkels (bij aankoop van 2 pakken cruesli een boekje) over de werkende korenmolens in ons land. Dat het produkt cruesli geen mallemoer met een molen uitstaande heeft doet voor Q.O. niets ter zake: handel is handel en suggestie doet een hoop. In het als extra Gildebrieven vermomde reclamepraatje van Quaker Oats krijgen de vrijwillige molenaars te horen dat ze aan deze actie mee zouden moeten doen vanwege de geldelijke voordelen. Over eventuele keerzijden van deze medaille wordt met geen woord gesproken.

Vervelende gevolgen

Het bestuur van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde is het oneens met deze actie van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Het vindt dat ze dit standpunt naar buiten moet brengen, omdat a) veel deelnemers van het AKG tevens deelnemer of donateur zijn van de vrijwilligersclub en b) omdat de gevolgen van deze en dergelijke acties vervelend kunnen zijn voor de vakmolenaar.

Het bestuur van het AKG wijst de actie af en heeft ook geweigerd een deelnemerslijst ter beschikking te stellen, zodat aan alle deelnemers van het AKG een 'extra editie' kon worden toegestuurd. Het gaat hier immers niet om een echte Gildebrieven maar om een promotieverhaal van een levensmiddelenfabrikant. Het bestuur van het AKG heeft als grootste bezwaar dat door deze actie de suggestie wordt gewekt dat Quaker Oats goed werk doet voor molens, terwijl het er het bedrijf enkel om te doen is om zijn product te verkopen.

De zinsnede 'Cruesli staat bol van granen en heeft daarom alles met korenmolens te maken' schiet bij het bestuur van het AKG in het verkeerde keelgat. **Cruesli heeft niets, maar dan ook werkelijk niets, met korenmolens te maken!** Het is van haver tot gort en van A tot Z een fabrieksprodukt, dat

door een multinational wordt gemaakt. Nu wordt de suggestie gewekt dat het op een ambachtelijke wijze tot stand komt en dat de koper met zijn aankoop ook de molen en de molenaar steunt. Inderdaad, een enkele molen zal een paar maanden een paar tientjes opstrijken. Maar wat verdient de fabriek in de tussentijd eraan? En wat gebeurt er na 15 juni, als de actie voor de molens afloopt, maar naar het publiek toe gewoon doorgaat?

Zichtbaar proces

Er wordt vandaag de dag op aardig wat molens, al of niet dagelijks in bedrijf, aardig wat verkocht aan meel, vlokken, bloem en ook muesli... Zó uit de zak. Het is de kracht van de korenmolen, dat het proces zichtbaar is. Het publiek komt op de molen voor pure molenprodukten. Moeten er nu plotseling voor een paar weken de fabrieksdozen in zeskleurendruk van Quaker Oats naast komen staan? Hoe vertel je daarover een geloofwaardig verhaal aan je trouwe molenklanten?

Het bestuur van het AKG vindt dit een totaal verkeerde ontwikkeling en hoopt dat door deze actie de samenwerking tussen de beide gilden niet in gevaar komt.

Er is nog een bezwaar. Dat boekje 'Werkende korenmolens in Nederland', zou een prima boekje zijn als er objectief in wordt verteld over molens, hun werking, de soorten, de molentaal en -biotoop. Maar in dat boekje komen als werkende korenmolens die molens te staan, die deelnamen aan de actie. Het komt er dus op neer dat wie geen Cruesli van Quaker Oats verkoopt geen werkende korenmolen bemant. We hebben het wel gortig gegeten, maar zo erg nog niet!

Het bestuur van het Amb. Korenmolenaarsgilde is er niet tegen baat te hebben van acties van het bedrijfsleven. Maar er zijn sympathieker manieren te bedenken, waarbij én het commerciële voordeel voor dat bedrijfsleven

minder op de voorgrond staat én het beeld van de molens minder wordt geschaad.

Tot zover het bestuur.

Verbijstering

Op eigen houtje heeft Adrie Peerboom, gewaardeerd molenaar in onze gelederen, maar tevens lid van het vrijwilligersgilde, in een brief aan het Gilde van Vrijwillige Molenaars zijn verbijstering over deze actie uitgesproken. Hij meent dat de gewraakte actie de waarde van het produkt van de ambachtelijk werkende molenaar omlaag haalt.

De actie die Quaker Oats met hulp van het Gilde van Vrijwillige Molenaars onderneemt noemt Adrie een reclame-techniek om de subjectieve waarde van een produkt te verhogen door een relatie te suggereren met iets wat er niets mee te maken heeft. En dat het Gilde zich voor zoiets leent is onbegrijpelijk, immers, de belangen van dit gilde lopen toch niet parallel met die van Quaker Oats.

Adrie schrijft dat hij probeert zijn brood te verdienen met de verkoop van de op zijn molen geproduceerde graanprodukten, en hij niet alleen. Hij en die anderen proberen met hun bedrijvigheid ook de molens in goede staat te houden. Relatief veel tijd en geld wordt besteed aan reclame om de gunst van het publiek te werven en vast te houden. Daarin staat centraal dat de molen echt ambachtelijk, milieuvriendelijk geproduceerd natuurzuiver meel maalt en dat er nergens in het proces verlakkerij of suggestie insluipt. 'Maar u als bestuur lijkt volkomen voorbij te gaan aan deze voor mij wezenlijke publiciteitsaspecten, door ze Quaker Oats te laten gebruiken ten eigen voordele'.

Komt nog bij dat de molens, waarop echt gemalen wordt, o zo afhankelijk zijn van de welwillendheid van het kopend publiek en dat publiek wordt door de cruelsli-actie bewust een andere kant op gestuurd.

Aanslag

'Energijds', schrijft Adrie tenslotte, 'wilt u het verantwoord malen met de korenmolens stimuleren (bijv. door medewerking aan de vakcursus), onzerzijds geeft u hiermee essentiële publiciteitsaspecten zomaar uit handen aan een graanconcern waarmee een deel van de korenmolenaars op een bepaalde wijze zelfs concurreert! Ik heb de indruk dat u voor een twijfelachtig korte-termijnvoordeeltje - zonder erg mischien, maar daarom niet minder ernstig - een aanslag toelaat op het maatschappelijk en economisch draagvlak van de korenmolens.'

DE NIEUWE OOGST

Door de uitzonderlijke weersomstandigheden in juli en augustus/september is de vaderlandse tarwe-oogst met horten en stoten binnengehaald. Kon in Zeeland in de eerste weken van augustus voor de oogst van het goede weer geprofiteerd worden, in het noorden en oosten stond op menige akker eind september de tarwe nog en vochtgehalten van 25 procent waren geen uitzondering.

Het eerder afrijpen van de tarwe in het zuiden betekende dit jaar een groot voordeel voor met name de Zeeuwse boeren. In de IJsselmeerpolders en Holland kon men tussen de buien door tot in september de combines zien rijden en werd met man en macht gewerkt om de schade (legering en schot) voor te blijven. Op de Groningse landerijen was de situatie door de bank genomen nog ongunstiger: daar trad op grote schaal schot op. Hoewel de opbrengsten per hectare alleszins meevielen - tot 11 ton per hectare - kregen zeer veel boeren maar een karig loon voor hun tarweteelt, gezien de hoge droogkosten en de lagere marktprijzen als gevolg van de EEG-maatregelen.

Geforceerde droging

Uit het bovenstaande valt vooral op te maken, dat deze oogst zeer uiteenlopend van kwaliteit is. Er zijn gelukkig veel partijen gped rijp en redelijk droog (tot ca. 18-19%) van het land gekomen die, mits met beleid gedroogd, de aandacht van de molenaar verdienen. De rassen Arminda en Okapi zijn daarbij de belangrijkste, maar niet alle partijen zijn even goed. De bakkwaliteit van met name deze twee rassen ligt gemiddeld weinig lager dan vorig jaar. Maar daarnaast is veel tarwe door geforceerde droging en/of door schottigheid danig aangetast en voor de bakkerij onbruikbaar geworden.

Behalve Arminda en Okapi verdient ook het ras Saïga aandacht. Dit ras bezit redelijke bakeigenschappen en levert de boeren een hoge opbrengst. Enkele nieuwe (winter-)rassen, die in principe over bakkwaliteiten beschikken, zijn: Granada, Granta en Obelisk. Voor wat betreft de zomertarwe is het aanbod in het westen te verwaarlozen en op de zandgronden zijn weinig partijen met kwaliteit geogost.

Belangrijke tip: een uitstekende contro-

le op de eventuele aanwezigheid van schot kan ons eigen 'molenlaboratorium' doen door middel van valgetal-bepaling. Gezien de extreme verschillen in de kwaliteit van de nieuwe tarwe-oogst zal veel aandacht moeten worden besteed aan de keuze van de te kopen inlandse tarwe. Maak dus gebruik van ons 'molenlab'. Dat komt het molenmeel ten goede!

Werkgroep Inkoop & Keuring

keuring & inkoop

Gezamenlijke graaninkoop

Hoewel het door velerlei omstandigheden langer geduurd heeft dan in de verwachting lag, komt de graaninkoop via 'Arie Blok B.V.' nu op gang. Molenaars die in een eerder stadium reeds belangstelling hebben getoond, zullen door een vertegenwoordiger worden bezocht en daarnaast schriftelijk worden benaderd om een en ander juridisch goed te regelen. Dat is noodzakelijk om te kunnen spreken van een 'gezamenlijke' inkoop en om te kunnen profiteren van de voordelen daarvan.

De voornaamste voordelen zijn, in het kort gezegd:

- constante kwaliteit over langere duur
- gegarandeerde kwaliteit
- scherpe prijzen
- gerichte adviezen.

Succes in onze molenaarsbedrijven hangt niet alleen af van onze meelkwaliteiten in de ruimste zin van het woord, maar net zo sterk van de kwaliteit van de ingekochte tarwe. Hoe meer molenaars achter dit initiatief gaan staan, hoe groter de kans van slagen wordt en des te groter het voordeel voor onze molens.

Voor meer inlichtingen kan men contact opnemen met de werkgroep Inkoop & Keuring, p.a. Kalverstraat 27, 1693 BR Wervershoof.

VOOR 'T EERST AANGEDURFD: TEN

Het zijn de eerste echt frisse dagen van de nieuwe winter. Er staat een gure wind uit het oosten, die molenaar Jan Jochijms graag zo goed mogelijk benut omdat het de voorafgaande weken vaak hommeles is geweest. Weinig wind dus. Daarom, voordat we ons behaaglijk mogen warmen in het kantoortje - op windkracht verwarmd; de koffie zo meteen is ook op de wind gezet! - draaft de kwieke gestalte, in khakikleurig ketelpak en het bekende hoedje op, de ladder op en naar buiten om na de middagschaft de vang te lichten. De wieken zetten zich in beweging. Niet dezelfde wieken als toen ik hier voor het laatst was, maar gloednieuwe. En heel bijzondere. De reden ook waarom we weer eens een keer in Groesbeek zijn neergestreken.

Elke molenaar in Nederland is er al zo'n beetje van op de hoogte: van de gedurfde zet die Jochijms heeft gedaan toen de Zuidmolen toe was aan nieuwe wieken. Doordat een roe bij de askop gescheurd was moest er in elk geval iets nieuws komen. We schreven erover, toen we onze lezers uitgebreid informeerden over het 'Binnenwerk' van Jochijms' molen: Jochijms vond het niet verantwoord door te gaan met het oude spul omdat zijn molen nu eenmaal dagelijks in gebruik is. Nieuwe wieken dus. Toen (maart '83) dacht hij nog aan iets als jalouziewieken, met zelfwichting. Wat het geworden is is geheel andere koek: fokwieken (ir. Fauël) met Ten Have-kleppen. En niet op één roe, zoals gebruikelijk, maar op alle twee. En daarmee is Jochijms de eerste molenaar die werkt met remkleppen van het Ten Have-type op alle vier de wieken.

Tevreden?

"Dat mag je wel zeggen. Het is boven verwachting. Er is een enorme rust in het bedrijf gekomen. Ik denk te mogen zeggen dat we wel vijftig procent méér kunnen doen. Er kan rustig een bui op komen zetten, het maakt niets uit. Vooral in de winterdag, als je vroeger veel tijd kwijt was met zeilen voorleggen en weer weghalen, met inspelen op de buiigheid, dat is allemaal niet meer nodig. In twee, drie minuten loopt de molen nu van stilstand tot, bij wijze van spreken, opgetuigd met volle zeilen." En grinnikend: "Gunnewick, Frans, maar vooral ook zijn broer Jan, zijn al verschillende keren wezen kij-

ken. Ja, ik zal wel niet de enige blijven. Het werkt veel te mooi."

Angst voor storm

Als het zo mooi werkt, wil ik wel eens weten hoe het komt dat nooit eerder een molenaar begonnen is aan deze (unieke) combinatie van fokwieken met Ten Have-kleppen op binnen- en buitenroe.

"Vanwege de angst voor storm. Bij een zware storm en de wind gaat ineens om, dan is het oppassen geblazen. Want je moet rekenen dat die kleppen - die in ruststand openstaan, om er van verzekerd te zijn dat op een onbekwaakt moment de wind niet met de wieken aan de loop gaat - en vooral de kleppen die verticaal staan de druk wel eens niet aan zouden kunnen. Het wiekenkruis moet dan absoluut in de wind

staan. Ik denk dat je daarom een eindloze ketting nodig hebt om in een noodsituatie de kap in de wind te kunnen zetten. Een kleine ketting redt het dan niet. Als je die moet losmaken kan er van alles gebeuren. Met de eindloze ketting maakt het ook niet uit waarheen je moet. 't Is bovendien praktisch voor zo'n geval een motor op het kruirad (lier) te hebben: die trekt 'm er altijd doorheen."

"Toch denk ik dat vier remkleppen veiliger is dan twee. De krachten zijn beter verdeeld. De druk komt niet op één roe te staan, maar op alle vier de wieken. En d'r komt nog wat bij. Vroeger moest een molenaar vooral op zichzelf vertrouwen wat de weersvoorspelling betreft. Nu is dat allemaal stukken beter. Als er nu een weersvoorspelling is van zwaar weer op komst, dan zet je 'm's

HAVEKLEPPEN OP VIER WIEKEN

avonds al in de verwachte windrichting. Daar kan nooit zo erg veel mee fout gaan. Plus een motor als extra voorziening op het kruiwiel... Ik denk dat dat verantwoord is."

Fijne knepen

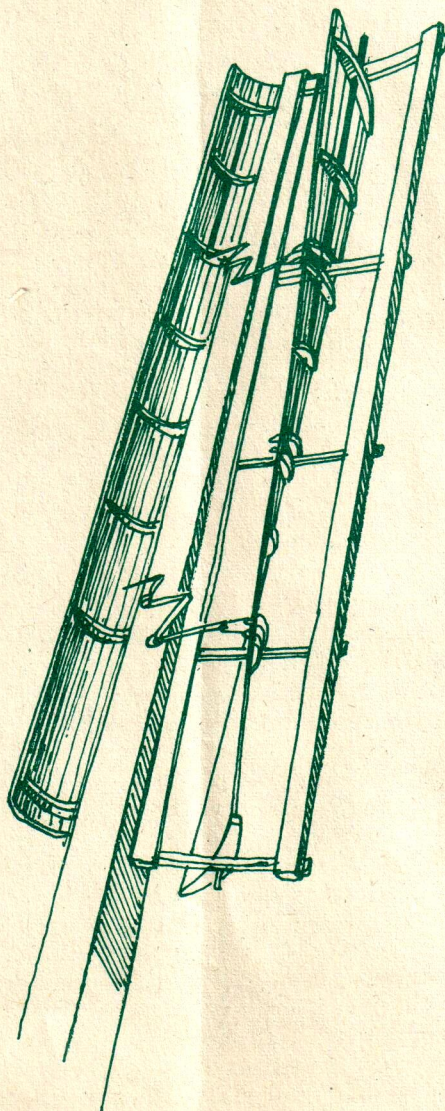
Ik krijg later het bekende boek van G.J. Pouw "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" van Jochijms mee om me te verdiepen in het Ten Have-kleppensysteem. Maar waarom zou ik het overschrijven? De meeste molenaars zullen het ongetwijfeld kennen en beter dan ik de fijne knepen snappen. Laat ik alleen de toegevoegde informatie van Jochijms verschaffen, want helemaal zoals in het boek beschreven staat heeft molenmaker Groot Wesseldijk het niet uitgevoerd. Het begon ermee dat er door de ene as een gat is geboord. (Op windkracht, zoals we al eerder wisten te melden. Pionierswerk van de eerste orde, omdat bijna niemand meer precies wist hoe de truc verliep. Er was een tussenstuk van de boor kwijt. Alleen dankzij het geheugen van de 91-jarige molenmaker Medendorp kon de boor worden opgesteld en het karwei tot een goed einde worden gebracht). Door dat gat loopt de zwichtstang, die uitloopt door de askop op een viervoudige spin. Aan de achterkant is ook een variant te zien op de oplossing die het boek geeft. Geen zwichtstok, maar een over een wiel rondlopende ketting die, een beetje afgehouden van de staartbalk, via twee katrollen naast het vangtouw omhoog hangt. Met de ketting kan de molenaar regelen hoe hard hij de molen bij voldoende wind wil laten lopen. Aan de ketting hangt hij gewichten: hoe zwaarder het gewicht des te langer blijven de kleppen dicht en des te harder lopen de wieken. Door middel van de gewichten is de wieksnelheid afgesteld op ongeveer zestig einden, voor de Zuidmolen de mooiste snelheid. Loopt de winddruk op en bereikt die een snelheid van zo'n 62 einden, dan beginnen de kleppen open te gaan. Overigens doen de Ten Have-kleppen dat iets later dan de kleine kleppen van het fokwiekensysteem. De hefbomen van de beide systemen zijn op die manier gekoppeld.

Voor het vangen heeft de toepassing van de remkleppen ook gevolgen. De molenaar haalt eenvoudig het gewicht van de ketting waardoor de kleppen al

snel open gaan staan. De wieken stoppen dan praktisch vanzelf; als er een gewicht aan de ketting hangt gaan de kleppen zelfs niet meer terug. Alleen het laatste eindje moet nog even gevangen worden.

Regelmatige gang

Wat is nu het belangrijkste winstpunt, behalve het feit dat er veel meer tijd gewonnen wordt in het bedrijf? Molenaar Jochijms: "De regelmatige gang is, denk ik, het voornaamste. Zo gauw die even te hard gaat, openen zich de kleppen. Dat werkt dus precies eender als minder zeilvoering. Je hoeft er sleet niks voor te doen. Of het nou windkracht drie of zeven is, het maakt niks uit. Windkracht 9 heb ik met deze wieken nog niet meegemaakt, wel 7 tegen 8 aan. Nou, je kunt gewoon dóór, je hoeft niet op te houden."

"Zo goed als je met méér wind kunt doormalen, zo kun je het ook met minder. Die kleppen vangen meer wind, er zit meer spoed in. Soms zeggen we hier wel eens onder elkaar: onbegrijpelijk dat-ie met zo weinig wind nog kan draaien! Nou, dan heb je nog het geringe onderhoud. Het hout, orion pine, is geïmpregneerd, taai, sterk en licht. Het is in ijzer gevat, maar zonder lagers en zonder smeerpunten omdat waar mogelijk Akulon is gebruikt, een heel sterke kunststof. Het enige wat je kan zeggen is dat de wieken wat minder mooi ogen als de kleppen openstaan. Maar ja, dat is nu eenmaal de extra rem die je nodig hebt als de molen stilstaat."

Vol stille bewondering is Jochijms voor het vakwerk van Groot Wesseldijk, de molenmaker, die het hele systeem heeft gebouwd. In elk stukje ijzer is draad gesneden en op elk stukje kan een moer worden aangedraaid: alles valt daardoor met een handomdraai te stellen. Alles heeft-ie gemaakt, de roeden, het ojerwerk, de houten kleppen... Werkelijk vakwerk.

Vooral in het oosten

Zoveel loftuitingen, dat moet straks wel meerdere molens in Nederland rijp maken voor dit systeem. Jochijms: "Nou, ik denk, vooral in het oosten van het land. Voor het westen weet ik het niet. Je moet rekenen, dat we aan deze kant in de regel minder wind hebben dan in de kuststrook. Als ze in het westen windkracht vier of vijf hebben, hebben wij windkracht drie. Voor een zelfde capaciteit hebben zij minder zeil nodig dan wij hier." En wat de winst op het gebied van efficiëntie in het bedrijf en de tijdswinst betreft: op de Zuidmolen wordt verschrikkelijk doelmatig gewerkt, met malen in mengketels enzovoort. Een molenaar die om de 25 of 50 kilo een nieuwe zak moet aanhaken moet tóch bij zijn stenen blijven en kan ondertussen niets anders doen: voor hem gaat de tijdswinst in die mate dus niet op.

Waar dit verhaal op uit loopt? Natuurlijk op het plan bij elke molenaar om toch maar gauw eens naar Groesbeek af te reizen, teneinde met eigen ogen dit wonder te bekijken. Zeker weten dat molenaar Jochijms voor de zoveelste keer met veel enthousiasme zijn verhaal zal doen.

Jan Houdijk

't Hart van de molen (5)

Zodra een steen wordt opengelegd om te worden gescherpt moet men eerst de nodige aandacht besteden aan de algemene toestand van die stenen (en het drijfwerk). Als men dat voor gewoonte aanneemt, dan heeft men een veel betere kijk op de gedragingen van een steen gedurende een afgesloten werkperiode. Een molenaar moet het weer in orde brengen van een steen meer beschouwen als een revisie van de maalgang in zijn geheel en zich niet alleen bepalen tot het zo vlug mogelijk weer scherp van de steen. Als men goed oplet, hoe de steen zich gedurende de laatste periode gehouden heeft en men houdt daar telkens weer rekening mee, dan heeft men de maalgang beter "onder de knie".

Veronderstel, dat de ligger neiging heeft om in de krop arm te worden, dan hoeft men nog niet direct de steen rigoreus onder de rij te brengen, maar men neemt zijn maatregelen. Doet men dat echter niet, dan ontstaat er alras een toestand, dat men wel genoodzaakt wordt om ernstige maatregelen te nemen. Zodra een ligger arm in de krop wordt, dan betekent dat, dat de maalbalken in de krop te zwak zijn, of aan de maalbaan te breed. Het kan ook zijn, dat de lopermaalbalken in de krop erg veel weerstand bieden of dat zij op de maalbaan te zwak zijn. Het is duidelijk, hoe men daartegen kan optreden:

- a. in de krop van de ligger de maalbalken niet te smal houden.
- b. de maalbalken van de ligger aan de omtrek, dus op de maalbaan smaller maken, zodat ze daar minder weerstand bieden en wat gemakkelijker wegslijten.

c. de maalbalken van de loper in de krop verzwakken, d.w.z. smaller of soms korter maken, waardoor de lopermaalbalken minder van de liggermaalbalken wegvreten.

d. de maalbalken van de loper aan de einden breder houden, waardoor ze aan die van de ligger aan de maalbaan beter weerstand bieden.

Wanneer een ligger in de krop arm wordt, dan zal de loper in de krop rijker worden. Dat is in de meeste gevallen zo. Mocht de loper in de krop rijk zijn, dan is wel aan te bevelen om de loper aldaar een beetje arm te maken. In de krop is het niet zo erg om een steen een beetje flink aan te pakken, op de maalbanen is het onder de rij brengen dikwijls minder gewenst, althans als een steen mooi werk moet leveren. Maar al brengt men een steen onder behandeling van de krop onder de rij, het is wel zeker, dat de steen (loper) er toch weer zal aangroeien, zodat men na enkele keren openleggen, opnieuw voor dit feit komt te staan. Het is daarom, dat we liever bij voorbaat onze maatregelen nemen, zodanig, dat we bijna zeker weten, dat de stenen zonder ernstig ingrijpen goed onder de rij blijven. Men is dus ook zekerder van de doorlopend goede werking van de stenen.

Nu weet ik wel, dat men met een paar voedergraanstenen zo precies niet hoeft te kijken. D.w.z. men kan de maalbaan wel eens flink ruw maken, eigenlijk beschadigen, waardoor die sneller afneemt en waardoor een steen spoediger weer onder de rij is. Niettemin zoals hier tevoren is gezegd, als men bij voorbaat geen extra maatregelen neemt, komt de steen toch weer in de oude toestand. Bij een ruw gemaakt

te maalbaan krijgt men scherp meel met weinig bloem. De steen heeft dan echter een grote productie. Moet men met zulk een steen erg fijn malen, dan gaat dat in den beginne niet; de stenen moeten eerst weer op elkaar sluiten. Zodra ze dat doen, is de oude maalbaan nog niet direct hersteld; de steen maalt dan wel fijn, maar altijd nog met minder bloem. De produktie is daarbij wat groter, de steen maalt voor het idee een beetje gemakkelijker. Beter gezegd, de steen maalt wat vlotter, maar geeft minder bloem.

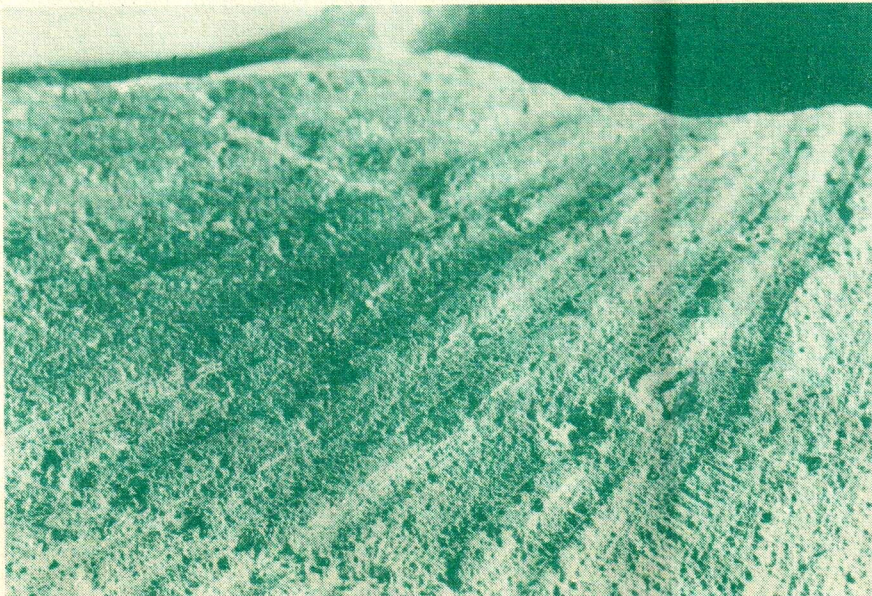
We hebben al gesproken over het geval, dat de stenen allebei aan de euiteinden arm worden, maar nog niet hoe we daartegen maatregelen nemen. Als men de rij na het openleggen op zulk een ligger zet, dan is het zeer normaal, dat de rij over de gehele ligger draagt, uitgezonderd de buitenste rand; 4 à 5 cm breed. Hier is de steen misschien 1 mm arm.

Bij de loper heeft men dikwijls, dat de krop arm is; slechts over het middenstuk draagt de rij, en ook hier is de buitenring ca. 1 mm arm. De steen draagt, althans volgens de rij, alleen over een ring, die bijna tot aan de buitenkant komt. En toch hebben beide stenen op de gehele maalbaan gemalen, want als men de steen direct na het malen openlegt, zijn de stenen op de maalbanen en dus ook op de buitenste ringen, die arm zijn, warm. Bovendien blijkt duidelijk aan het uiterlijk van het steenoppervlak, dat de buitenringen gemalen hebben. Immers, een gedeelte van een steenoppervlak dat weinig of niet aan het maalproces deelneemt, is dof. Het gedeelte dat wel meedoet, is glimmend.

uit gewoonte beginnen we nu de beide stenen zoveel mogelijk weer onder de rij te brengen. Dat ligt ook een beetje voor de hand, maar het helpt ons niets, want nu dragen de stenen zeer zeker het meest op de uiteinden. Immers, het wegslijten van de einden ontstaat door de onvaste gang van de loper.

Als we de grondfout niet wegnemen, dan heeft het weinig zin om de maalbaan iedere keer weer onder de rij te brengen.

Welke gebreken er de oorzaak van kunnen zijn, hebben we in het vorige artikel reeds genoemd. Men weet dan ook wel, als men het gebrek eenmaal kent, hoe men het zal oplossen.

OP BALLOTAGEBEZOEK IN WINDERIG WESTEN

Op zaterdag 24 november zijn de twee molenaars Teun van der Bok in Zierikzee en Tonny Mulder in Wissenkerke met goed gevolg geballoteerd voor gezelmolenaar. Na de stormachtige nacht van 24-25 november toog een ballotagecommissie uit Gelderland naar Zeeland voor de toelating van de twee molenaars. Het weer klaarde in de loop van de ochtend aardig op. De gevaarlijke windstoten werden minder en de hele dag zou er een goede maalwind zijn uit het zuidwesten.

Voor de eerste ballotage werd de grondzeiler "Landzigt" van collega Maarten Hunink op de route aangedaan. Met vier halven was hij volop aan het malen. Door Maarten werden we enthousiast op zijn knusse molen ontvangen. Er waren twee hulpen en met de aanwezige klandizie was het een en al bedrijvigheid op de "Landzigt". Ons viel het goed lopende gangwerk en de goed strijkende steen op, iets waar een meestermolenaar een waarborg voor moet zijn. We mochten de elektriciteitsopwekking voor de verlichting zien, die de 12-volts installatie op peil hield. Met een snaar vanaf de kningsspil afgenomen, dreef deze een vrachtwagendynamo aan. Na een blik in de graanopslag, een scheepscontainer, goed voor 20 ton zakgoed en allerlei gereedschap en materialen, vertrokken we naar Zierikzee.

Van ver is deze fraaie stenen molen "De Hoop" zichtbaar boven het pittoreske Zierikzee. Teun van der Bok is hier sinds twee jaar molenaar. De molen heeft een flinke restauratie door Zeeuwse molenmakers ondergaan. Ook nu was molenmaker Jan Wilten bezig een Coppen en Frings maalstoel als hulpgemaal in orde te brengen. Beneden wordt een boerenwagen gebruikt om zakgoed van boven op te zetten. Beneden vindt tevens de maalverkoop plaats. Onderweg op weg naar de stelling komen we een enorme 6-kantbui tegen van 5 am in een hoge kast, die volgens Teun goed is voor 200 kg p/u. Er is ook een kleine houten mengketel opgehangen, ook om de tarwe zo nodig aan te vochten. Op de stellingzolder vinden we de meelbakken. Buiten wordt de vang gelicht. Volgens de molenaar strijkt de steen onvoldoende, omdat het gangwerk te

wensen overlaat. Een nieuwe gang kammen ligt dan ook in de bedoeling. Het moet een goed gevoel zijn om boven zo een mooie stad molenaar te zijn.

Zelfwerkzaamheid

Hierna volgde Tonny Mulder in Wissenkerke op de molen "De Onderneming" van de fa. Verhage. Ook hier werden met goed gevolg de verrichtingen van de nieuwe gezelmolenaar afgelegd. Tevens keek de ballotagecommissie de ogen uit wat Tonny Mulder allemaal heeft getimmerd in deze molen. Van beroep timmerman heeft hij tussendoor van beneden tot in de kap allerlei opgevreten houtwerk verstevigd of vervangen. Sleutelstukken werden aangebracht, een geheel nieuw luiwerk met gaffelwiel, nieuwe vangbalk en ophanging en beneden pronkt een splinternieuwe bloembuil, waar zojuist de eerste bloem uit gekomen is. De complimenten voor zoveel zelfwerkzaamheid in de vrije tijd.

Na de ballotage werd nog de molen van Brassier in Biggekerke bezocht. Zoon Sjaak legde net na de thee om 4 uur nog een half zeiltje bij, zodat niet met twee maar met drie halfjes werd gemalen. Het is altijd weer een belevensdeze goed lopende molen te horen

Links: "De Hoop" in Zierikzee, boven: "De Onderneming" in Wissenkerke; onder: de "Landzigt" in Zuid-Beijerland.

en zien malen met twee koppels bij. Hierna volgde nog een bezoek aan J. de Visser in Wolphaartsdijk, waar het malen inmiddels was gestaakt, maar waar we nog wel een stoffig pak konden halen door de hoooge molen te beklimmen en alle bijzondere snufjes weer eens te zien. Na een interessante uitwisseling over tarwe, prijzen, kwaliteit, kortom ons hele vak, vertrokken we weer richting huis en was het al lang donker geworden. Een geslaagde dag!

Hans Dobbe

Kopij

Kopij voor het volgende nummer graag voor
1 februari 1985 binnen op het redaktieadres:
Beukendreef 6, 4631 SG Hoogerheide.

Schiedam molenstad

Nog meer dan anders wil Schiedam zich in dit prille 1985 laten kennen als molenstad. Op 30 mei viert de molen De Vrijheid haar 200ste geboortedag en dat is de aanleiding voor de viering van een hele feestmaand rondom de vier molens.

Het voorlopige programma voorziet in een expositie in het Stedelijk Museum van Schiedam, met als brandpunt de jarige (of is het eeuwige?) Vrijheid; een fotowedstrijd met als onderwerp natuurlijk de Schiedamse molens; een broodbakdag in De Vrijheid, een Jeneverdag vanwege je-weet-wel en ten slotte een oud-Hollands molenfestijn enzovoorts. De vier molens komen bovendien in de avondlijke uren in het voetlicht te staan.

'Station' Wageningen 75 jaar

Eenmaal per jaar hebben de korenmolenaars van ons gilde daadwerkelijk te maken met de diensten van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen: als het meel wordt gekeurd. Meelkeuring en nog veel meer is 75 jaar de taak geweest van het station, dat eind november een officieel feestje bouwde rond dit jubileum. Minister Braks was er voor omgereden en tijdens de receptie wemelde het van de bakkers, maalders, vervoermensen en de gebruikelijke menigte officials die bij die sectoren betrokken zijn.

Veel sprekers namen de gelegenheid te baat het belang van het Station te belichten. De minister ging in op het kwaliteitsaspect. Het Station is er op uit om zijn leden meer bewust te maken van de noodzaak tot het brengen van kwaliteit. Tekenend daarvoor is het recente onderzoek dat de Vereniging heeft laten instellen maar wat de consument nu belangrijk vindt van brood. Dát vond de minister weer belangrijk want, zei hij, 'te lang heeft men in vele sectoren van landbouwgrondstoffen te veel produktgericht en te weinig marktgericht gedacht.' Natuurlijk kreeg hij daarvoor de handen op elkaar, maar je kunt er niettemin je bedenkingen bij hebben. Gewend als hij is in grote verbanden te werken en te denken, ontgaat het de bewindsman ten ene male dat voor kleine bedrijven produktgerichtheid direct ook marktgerichtheid betekent. Waaruit valt af te leiden dat het toch weer vooral 'de groten' waren tot wie hij zich richtte.

Menigeen ging ook in op het verleden van het Station. Bleek dat het met de aanwas van molenaars op de vakschool altijd maar een beetje aantob-

Om Zo Te Zeggen

Als de meulen staat in 't kruus
Is de mulder druk met billen maar
niet thuis

ben is geweest. Er was veel meer animo voor de bakkersopleiding.

"Vrienden van Wageningen" hadden een jubileumgeschenk: een dikke envelop met inhoud te besteden aan onderzoekwerk. NOens dat vriendencomiteebod de in bakkerskringen bekende heer Bartelsman dit cadeau aan met de aansporing toch vooral door te gaan met het onderzoekwerk naar de voorkeur van de klant. Die is de laatste jaren totaal gewijzigd. Witbrood is nu uit en bruinbrood in.

Overigens kwam tijdens deze bijeenkomst naar voren, dat het onderzochte publiek het plezier in lekker (brood) eten voorop stelt, met als tweede prikkel het gezondheidsaspect. En wat dat betreft zit de korenmolenaar met zijn produkt dus dubbel en dwars gebeiteld.

Moeilijke puzzel

Ook begin december zo belachelijk veel telefoontjes en belletjes en op straat aangehouden?? Waarover?

Molenaar, wat is een woord van 9 letters voor:

"Naar de windzijde gerichte molenzijde"

Zo kun je ook veel mensen die je anders nooit ziet naar je molen krijgen. Beste Avro-bode, ga zo door, met je moeilijke puzzels.

C.L. ROKVEN

bliksembeveiliging- onderhoud inspectie

Voor aanleg, onderhoud en inspectie van de bliksembeveiliging van Uw molens, vraag vrijblijvend informatie aan

C. L. ROKVEN
v. Homberghlaan 14
5491 GN Sint-Oedenrode
tel. 04138-74651 tussen 13.00 - 17.00 uur

Voor meelzakken en zakband naar

Van Randeraad's Zakkenhandel

Zuidzijde 118a
2411 RW BODEGRAVEN
Telefoon (01726) 16139
's Avonds na 18.00 uur:
telefoon (03488) 614